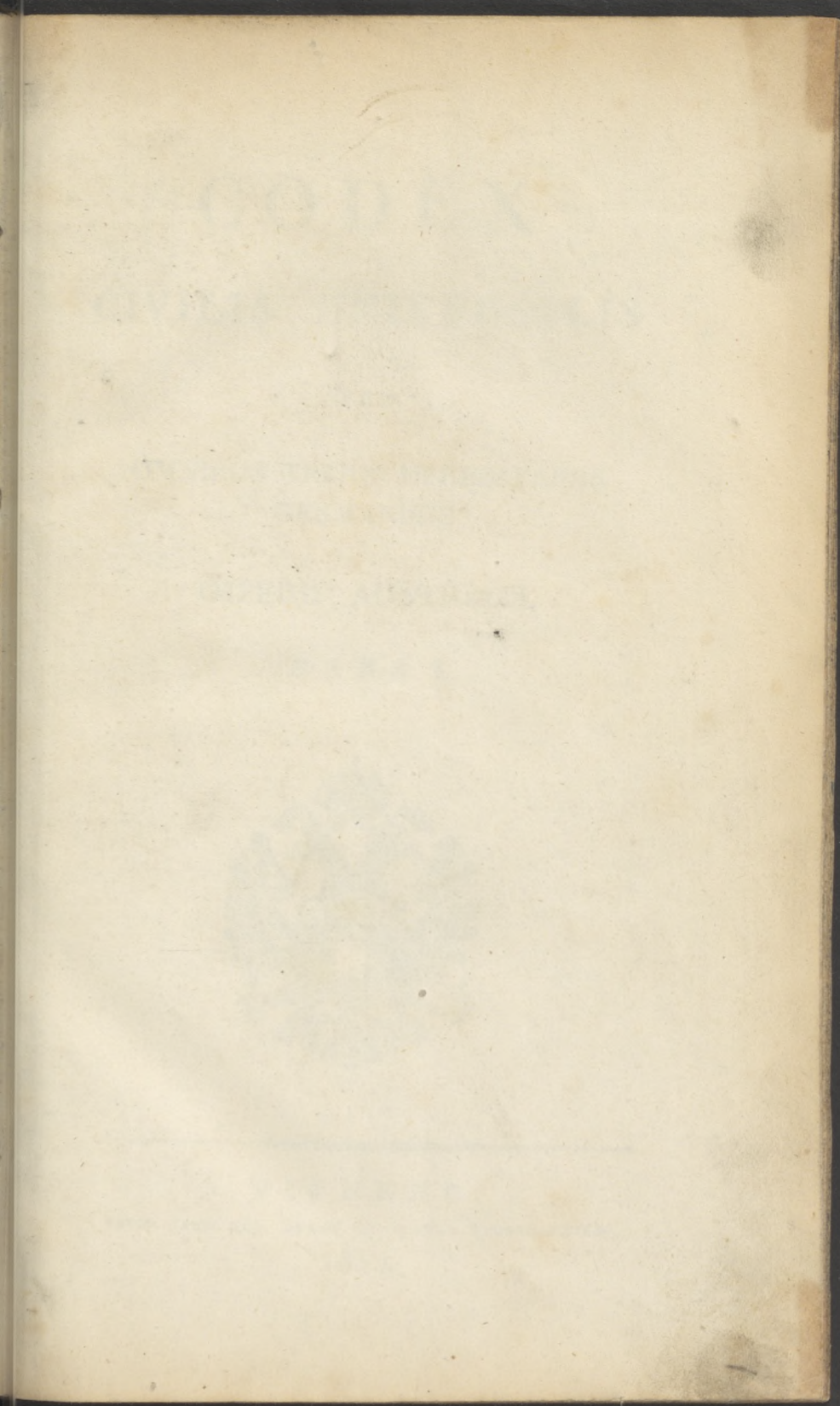
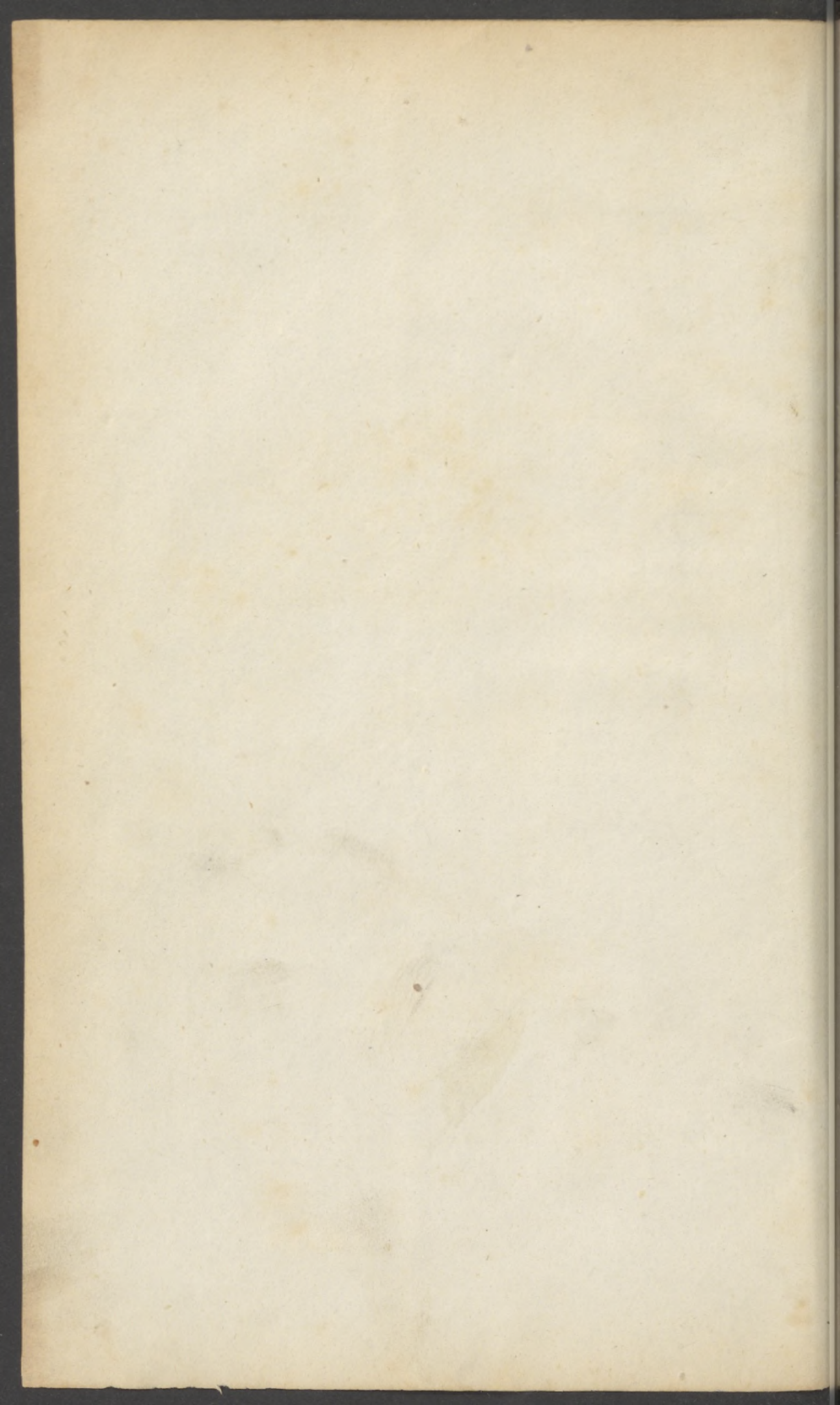

L 164

97

II aa 4.

C O D E X
CIVILIS UNIVERSALIS

PRO

OMNIBUS TERRIS HEREDITARIIS
GERMANICIS

IMPERII AUSTRIACI.

P A R S I .

V I E N N A E .

TYPIS CAES. REG. AULAE ET STATUS TYPOGRAPHIAE.

1817.

CODIC

CIVIL UNIVERSITAS

1777

INSTITUTUM

INSTITUTUM AUSTRIACUM

CLASSIS

502540

K. 2199/18

NOS FRANCISCUS I^{MUS}.

DEI GRATIA IMPERATOR AUSTRIAE;
REX HUNGARIAE ET BOHEMIAE; AR-
CHIDUX AUSTRIAE etc. etc.

Consideratione ducti, leges civiles ad efficiendum, ut cives de securo exercitio jurium suorum privatorum penitus certi reddantur, non solum secundum generalia principia justitiae, sed etiam secundum speciales relationes incolarum civitatis determinandas, in idiomate ipsis noto publicandas, et rite collectas in continua memoria conservandas esse, mox ab initio Imperii Nostri constanter Nostram sollicitudinem eo intendimus, ut codex civilis completus et Nostris

terris proprius, cujus perfectio ab antecessoribus Nostris jam decreta et suscepta fuit, finiatur.

Specimen codicis civilis sub imperio Nostro a Nostra commissione aulica legibus ferendis constituta elucubratum, sicut antea specimen codicis de criminibus et delictis politicis, commissionum in singulis provinciis in hunc finem ordinatarum examini subjectum, interim vero statim in Galicia vim legis nactum fuit.

Ita sententiis peritorum et experientia ex praxi hausta ad hanc tanti momenti legislationis partem perfectiorem reddendam adhibitis, demum decrevimus istum codicem civilem universalem pro omnibus terris Nostris hereditariis germanicis promulgare, ordinantes, ut a prima Januarii 1812 in exercitium veniat.

Hoc modo abolentur jus commune hucusque receptum, pars prima codicis civilis, die 1. Novembris 1786 publicata, codex civilis pro Galicia promulgatus, simul cum omnibus objecta hujus codicis civilis universalis concernentibus legibus et consuetudinibus.

Quemadmodum autem in codice ipso tamquam regulam generalem constituimus, legibus effectum retrogradum non esse tribuendum, ita quoque hic codex ad actus, diem, quo vim obligatoriam obtinet, praecedentes, et ad jura, secundum priores leges jam acquisita, non est referendus, nullo discrimine, an isti actus in negotiis juridicis bilateralibus, aut in hujusmodi voluntatis declarationibus consistant, quae a declarante propria auctoritate adhuc mutari et praescriptis in hoc codice contentis conformari possent.

Hinc etiam usucapio vel praescriptio ante efficaciam hujus codicis jam incepta ex prioribus legibus judicanda est. Quod si quis ad usucapionem vel praescriptionem provocaret, quae in lege recentiori ad brevius tempus, quam in prioribus definita est, computationem hujus brevioris temporis nonnisi ab eo momento, quo lex praesens vim obligatoriam nanciscitur, inchoare potest.

Praescripta hujus codicis universaliter quidem obligant, attamen pro statu militari et personis ad corpus militare pertinentibus existunt speciales, ad jus privatum spectantes leges in negotiis juridicis ab eis vel cum iis suscipiendis observandae, etiamsi ad eas in codice expresse non provocetur. Negotia mercantilia et cambialia secundum speciales leges mercantiles et cambiales, in quantum a praescriptis hujus codicis recedunt, dijudicanda sunt.

Nec minus constitutiones de rebus politicis, cameralibus vel aerarialibus publicatae, jura privata limitantes, vel exactius determinantes, licet codice hoc non expresse ad illas provocante, vigorem suum retinent.

In specie jura et obligationes, ad solutiones in pecunia praestandas se referentia, secundum litteras patentes, quae die 20. Februarii 1811, circa pecuniam ad circulationem destinata et pro valuta generali Nostrarum provinciarum (*valuta Viennensi*) declarata emanarunt, vel secundum leges speciales adhuc promulgandas, et non nisi his deficientibus, secundum generalia praescripta codicis determinanda sunt.

Simul declaramus textum germanicum codicis pro textu originario, secundum quem versiones in varias lin-

guas vernaculas Nostrarum provinciarum factas judicari oportet.

Datum in urbe Nostra Metropoli et Residentiali Vienna die prima Junii anni MDCCCXI, Imperii Nostri anno decimo nono.

FRANCISCUS.

Aloysius Comes ab Ugarte,
Reg. Bohemiae supremus et Archid.
Austriae primus Cancellarius.

Franciscus Comes de Woyna.

Ad Mandatum Sacrae Caes. Reg.
Majestatis proprium:

Joan. Nepom. Lib. Baro de Geislern.

INTRODUCTIO.

De Legibus civilibus generatim.

§. 1.

Complexus legum, quibus jura et obligationes privata incolarum alicujus civitatis inter se determinantur, jus civile ejus constituit. Notio juris civilis.

§. 2.

Lege rite promulgata nemini se illius ignorantia excusare licet.

§. 3.

Efficacia legis et juridici effectus inde orientes statim a promulgatione ejus incipiunt, nisi in ipsa lege promulgata alius ulterior terminus illius efficaciae determinetur. Initium efficaciae legis.

§. 4.

Leges civiles obligant omnia membra civitatis earum provinciarum, pro quibus promulgatae sunt. Membra civitatis, etiam quoad actus et negotia extra territorium civitatis suscepta, his legibus eatenus obligantur, qua- Ambitus legis.

tenus per eas illorum personalis facultas agendi limitatur, et in quantum isti actus et haec negotia simul in his terris effectus juridicos producere debent. Quatenus peregrini his legibus obstringantur, in sequente capite determinatur.

§. 5.

Leges non obligant retro, hinc non afficiunt actus precedentes et jura prius acquisita.

§. 6.

Interpretatio.

Legi in applicatione alius sensus tribuendus non est, nisi ille, qui ex propria verborum significatione secundum eorum nexum atque ex evidenti legislatoris intentione elucescit.

§. 7.

Quod si causa nec ex verbis, nec ex sensu naturali legis decidi valeat, ad similes in legibus diserte decisos casus et ad rationes aliarum cum casu quaestionis cognatarum legum respicere oportet. Quaestio juris nihilominus dubia manens, habita sedulo circumstantiarum accurateque perpensarum circumstantiarum ratione, secundum naturalia juris principia decidenda est.

§. 8.

Soli legislatori potestas competit, legem modo pro omnibus obligatorio interpretandi. Secundum ejusmodi interpretationem omnes adhuc decidendi casus dirimi debent, nisi legislator declaret, ipsius interpretationem ad eas quaestiones juris, quae ante interpretationem susceptos actus et jura jam prius postulata pro objecto habent, non esse referendam.

§. 9.

Leges tamdiu vigent, donec a legislatore mutantur aut expresse abrogantur.

Quandiu lex obliget.

§. 10.

Consuetudines in illis casibus tantum, in quibus lex ad eas provocat, respiciendae sunt.

Aliae species praescriptorum, seu:
a) Consuetudines.

§. 11.

Ex statutis singularum provinciarum et singulorum alicujus provinciae districtuum illa tantum auctoritate legis gaudent, quae post promulgationem hujus codicis ab Imperante expresse confirmata fuerint.

b) Provinciarum statuta.

§. 12.

Dispositiones in singularibus casibus factae et sententiae a tribunalibus in particularibus causis latae, nunquam vim legis habent, nec

c) Indictorum decreta.

ad alios casus vel alias personas extendi possunt.

§. 13.

a) Privilegia.

Privilegia et dispensationes singulis personis, vel etiam integris communitatibus concessa, quemadmodum alia jura dijudicanda sunt, nisi politicae constitutiones hac de re specialiter aliquid disposuerint.

§. 14.

Principalis
juris civilis
divisio.

Objecta praescriptorum codicis civilis sunt: jus personarum, jus rerum, et determinationes utrumque jus communiter spectantes.

PARS PRIMA.

DE JURE PERSONARUM.

CAPUT I.

De juribus qualitates et relationes personales spectantibus.

§. 15.

Jura personarum spectant partim qualitates et relationes personales; partim relationibus familiae nituntur.

Jura personarum.

§. 16.

Cuilibet homini sunt jura connata, jam sola ratione duce perspicua, et hinc quilibet tamquam persona considerandus est. Servitus aut dominium in persona et exercitium potestatis eo se referentis in his terris concessa non sunt.

i. Ex nota personalitatis fluunt jura connata;

§. 17.

Quod juribus connatis naturalibus consentaneum est, tamdiu praesumitur, donec legitima limitatio horum jurium probetur.

quae in jure praesumuntur.

§. 18.

Jura adquisi-
tiva.

Quisque sub conditionibus a legibus praescriptis jurium acquirendorum capax est.

§. 19.

Persecutio ju-
rium.

Cuivis, qui in jure suo se laesum putat, liberum est, querelam suam coram instantia a legibus constituta movere. Qui vero eam praeteriens propria auctoritate utitur, aut, qui moderamen inculpatae tutelae excedit, de eo tenetur.

§. 20.

Nec minus illae causae, quae Summum Imperantem spectant, ast ad dominium ejus privatum, aut ad modos acquirendi in jure civili fundatos se referunt, ab instantiis judicialibus secundum leges dijudicandae sunt.

§. 21.

II. Jura per-
sonarum ex
qualitate aeta-
tis, vel defi-
cientis usus
rationis.

Qui ob defectum aetatis, vel animi, aut alias rationes rebus suis ipsi superesse nequeunt; speciali legum tutela gaudent. Huc pertinent infantes, qui septimum; impuberes, qui decimum quartum; minores, qui vigesimum quartum annum aetatis suae nondum egressi sunt; dein furiosi, dementes et mente capti, qui usu rationis vel penitus destituti, vel saltem inhabiles sunt effectibus

De juribus qualit. et relat. personal. spectant. 7

actuum suorum perspicendis, tum illi, quibus judex, tamquam prodigis declaratis, ulteriorem rei suae administrationem interdixit; demum absentes et communitates.

§. 22.

Nascituri quoque ab eo momento, quo concepti sunt, legum tutamine fruuntur. Quatenus de ipsorum, non de juribus tertii, agitur, pro natis habentur; proles vero exanimis nata respectu jurium ipsi pro casu vitae reservatorum ita consideratur, ac si nunquam concepta fuisset.

§. 23.

In dubio, an proles viva aut mortua nata fuerit, prius praesumitur. Contrarium asserenti incumbit probatio.

§. 24.

In dubio, an absens aut dificiens vivat vel non, ipsius mors tantum sub sequentibus circumstantiis praesumitur: 1) quando ab ipsius nativitate spatium temporis octoginta annorum elapsum est, et locus ipsius commorationis a decem annis ignoratur; 2) sine respectu ad tempus ab ejus nativitate elapsum, si locus ejus commorationis per integros triginta annos ignotus est; 3) si in bello graviter

III. Ex relatione absentiae.

vulneratus, aut tempore naufragii in navi, vel in alio imminente mortis periculo constitutus fuit, et ab hoc tempore per tres annos desideratur. In omnibus his casibus mortis declaratio peti et sub cautelis (§. 277) determinatis institui potest.

§. 25.

Dubio orto, quae ex duabus vel pluribus mortuis personis prior vita decesserit, qui unam aut alteram priorem decessisse asserit, assertum suum probare tenetur, quod si non fecerit, omnes eodem momento mortuae praesumuntur, ac translatio jurium ab una ad alteram locum habere nequit.

§. 26.

IV. Ex relatione personae moralis.

Jura membrorum societatis licitae relate ad ipsos socios per pactum aut finem societatis et constitutiones speciatim pro illis factas determinantur. Relate ad alios societates licitae de regula juribus aequalibus cum personis physicis utuntur. Societates illicitae quales destituuntur juribus, tam relate ad ipsa membra quam relate ad alios, atque incapaces sunt jurium acquirendorum. Societates autem illicitae omnes illae sunt, quae per leges politicas diserte prohibentur, aut aperte

De juribus qualitat. et relat. personal. spectant. 9

securitati, disciplinae publicae, vel bonis moribus adversantur.

§. 27.

In quantum communitates respectu jurium suorum speciali curae potestatis publicae subsint, legibus politicis statutum est.

§. 28.

Jure membri civitatis plenus jurium civilium usus acquiritur. Proles civis austriaci jus civitatis in his provinciis hereditariis ipsa nativitate sua adipiscuntur.

V. Ex relatione membri civitatis.

§. 29.

Peregrini civitatem in ditionibus austriacis acquirunt publicum munus suscipiendo; inchoando quaestum, cujus exercitium domicilium ordinarium in his terris exigit; domicilio in his provinciis per integros decem annos sine interruptione continuato, ea tamen sub conditione, ut intra hoc tempus ob crimen poenam nullam incurrerint.

Quomodo jus civitatis acquiratur;

§. 30.

Etiam non instituto quaestu aut opificio, et decem annis nondum elapsis, jus civitatis apud instantias politicas peti, atque ab illis, ratione habita patrimonii, industriae et morum supplicantis, concedi potest.

§. 31.

Sola possessione, vel temporali usu seu usufructu praedii, domus, aut fundi; instructione tabernae mercatoriae, fabricae, aut participatione alterutrius, sine personali domicilio in aliqua harum provinciarum, jus civis austriaci non acquiritur.

§. 32.

quomodo
amittatur.

Amisio juris civitatis per emigrationem, aut per matrimonium inter civem austriacam et peregrinum contractum, per emigrationis leges determinatur.

§. 33.

Jura peregrinorum.

Peregrini in genere eadem jura civilia et obligationes quemadmodum indigenae habent, nisi ad exercitium horum jurium expresse qualitas membri civitatis requiratur. Insuper peregrinis, ut aequali jure cum indigenis gaudeant, in dubio probandum est, civitatem, ad quam pertinent, membra nostrae civitatis respectu juris, de quo agitur, aequo modo cum suis propriis tractare.

§. 34.

Personalis facultas peregrinorum ad actus juridicos generatim dijudicanda est secundum leges loci, quibus peregrinus respectu do-

micilii sui, aut si verum domicilium non habet, respectu nativitatis suae tamquam subditus subest; nisi in speciali aliquo casu legibus aliud praeceptum sit.

§. 35.

Negotium a peregrino in hac civitate initum, quo ipse aliis jura concedit, quin illis obligationem imponat, vel secundum hunc codicem, vel secundum legem, cui peregrinus qua subditus paret, judicandum est; pro uti alterutra harum legum validitati hujusmodi negotii magis favet.

§. 36.

Si peregrinus negotium ex utraque parte obligatorium (bilaterale) in hoc territorio cum membro hujus civitatis ineat, id sine exceptione secundum hunc codicem; si vero illud cum peregrino contrahat, in hoc tantum casu secundum eundem judicandum est, quo non probatur, contrahentes tempore initi negotii aliud jus respexisse.

§. 37.

Negotia juridica, quae a peregrinis cum peregrinis, aut cum subditis hujus civitatis in extraneo territorio ineuntur, secundum leges ejus loci, ubi negotium contrac-

tum est, judicanda sunt, nisi tempore initi negotii manifeste aliud jus pro norma habitum sit, et nisi praescriptum superioris §. 4. obstet.

§. 38.

Legati, publica negotia exterarum nationum gerentes, et personae in eorum servitio existentes gaudent libertatibus in jure gentium et pactis publicis fundatis.

§. 39.

VI. Jura personarum ex religione orientia.

Diversitas religionis jura privata non mutat, nisi quatenus hoc ratione quorundam objectorum legibus speciatim praecipitur.

§. 40.

VII. Jura personarum ex relatione familiae. Familia, consanguinitas et affinitas.

Nomine familiae comprehenduntur parentes, omnesque eorum descendentes. Nexus inter has personas cognatio; necessitudo vero, quae inter unum conjugem et consanguineos alterius conjugis existit, affinitas dicitur.

§. 41.

Gradus consanguinitatis inter duas personas secundum numerum generationum, per quas in linea recta una earum cum altera, et in linea collateralis utraque cum illarum proxima communi stirpe cohaeret, definiendi

De juribus qualit. et relat. personal. spectant. 13
sunt. In qua linea et in quo gradu quis unius
conjugis est consanguineus, in eo gradu et in
ea linea alterius est affinis.

§. 42.

Nomine parentum in regula, sine discrimine gradus, omnes consanguinei in linea ascendenti; et nomine liberorum, omnes consanguinei in linea descendenti comprehenduntur.

§. 43.

Jura singularia familiae membrorum ibi enumerabuntur, ubi agetur de diversis illorum relationibus juridicis, in quibus haec jura eis competunt.

CAPUT II.

De jure matrimonii.

§. 44.

Notio matri-
monii,

Relationes familiae per contractum matrimonii fundantur. In contractu matrimonii duae personae diversi sexus legitime voluntatem suam declarant in consortio individuo vivendi, proles procreandi, eas educandi, sibi bique mutuum adjutorium praestandi.

§. 45.

et sponsalium.

Sponsalia, seu promissum de matrimonio ineundo, sub quibuscumque circumstantiis factum et acceptatum sit, juridicam obligationem non inducit, nec ad ipsum matrimonium ineundum, nec ad praestandum id, quod in casum recessus alterutra pars sibi stipulata est.

§. 46.

Effectus juridicus recessus a sponsalibus.

Illi tamen sponso sponsaevae, ex cujus parte justa ratio repudii non exstitit, jus ad resarcitionem istius damni salvum manet,

quod ex recessu sibi revera enatum esse probare potest.

§. 47.

Contractum matrimonii quilibet inire potest, quatenus ipsi nullum obstat legitimum impedimentum.

Regula circa facultatem matrimonium ineundi.

§. 48.

Furiosi, dementes, mente capti et impuberes matrimonium validum contrahere nequeunt.

Impedimenta matrimonii:
I. Defectus consensus,
a) propter deficientem consentiendi facultatem;

§. 49.

Minorenes, vel etiam majorenes, qui ex quacunque ratione soli validam obligationem contrahere nequeunt, inhabiles quoque sunt ad matrimonium sine consensu patris sui legitimi ineundum. Patre mortuo aut ad defensionem prolis non idoneo, praeter declarationem ordinarii defensoris, etiam consensus instantiae judicialis ad validitatem matrimonii requiritur.

§. 50.

Minorenes illegitimi ad validitatem matrimonii sui, praeter declarationem sui tutoris, consensu instantiae judicialis opus habent.

§. 51.

Minorenni peregrino, qui in his terris matrimonium initurus est, et requisitum con-

sensum probare nequit, a iudicio hujate, cui secundum conditionem et domicilium suum subjectus esset, defensor, qui consensum suum aut dissensum quoad matrimonium illi iudicio declaret, constituendus est.

§. 52.

Si minorenni vel curando consensus ad matrimonium denegatur, et matrimonium iniri eo se gravatos putant, ipsis jus competit, auxilium iudicis ordinarii implorandi.

§. 53.

Defectus vitae necessariorum; mali mores probati aut notorii; morbi contagiosi aut defectus scopum matrimonii impediens ejus, quicum matrimonium iniri intenditur; sunt justae rationes consensus ad matrimonium denegandi.

§. 54.

Quibuscumque militaribus, aut ad corpus militare pertinentibus personis sine scripta permissione legionis, cohortis aut in genere superiorum illarum validum matrimonium iniri nequeat, leges militares determinant.

§. 55.

Consensus in matrimonium juris effectum destituitur, si metu fundato extortus est. An

b) propter defectum veri consensus.

metus fundatus sit, ex gravitate et verisimilitudine periculi, et ex habitu corporis et animi personae, cui periculum intentabatur, judicandum est.

§. 56.

Ineundi matrimonii consensus etiam tunc invalidus est, si a persona rapta et libertati suae nondum restituta declaratus fuit.

§. 57.

Error matrimonium tunc tantum invalidum reddit, quando est error in persona futuri conjugis.

§. 58.

Si maritus uxorem suam post initum matrimonium jam ab alio praegnantem reperit; ipsi, excepto casu in §. 121. determinato, fas est exigere, ut matrimonium invalidum declaretur.

§. 59.

Omnes reliqui errores conjugum, quemadmodum et defraudatae ipsorum spes suppositarum aut conventarum conditionum, validitatem contractus matrimonii non impediunt.

§. 60.

Perpetua impotentia ad officium conjugale praestandum est impedimentum matri-

II. Defectus facultatis ad finem obtinendum;

a) facultatis
physicae; monii, si jam tempore initi contractus existi-
tit. Impotentia solummodo temporalis, vel
durante jam matrimonio orta, licet insanabi-
lis, vinculum matrimonii dissolvere nequit.

§. 61.

b) facultatis
moralis; prop-
ter condem-
nationem ad
gravem poe-
nam crimina-
lem; Criminis reus ad durissimum vel durum
carcerem condemnatus a die promulgatae ipsi
sententiae durantis poenae tempore validum
matrimonium contrahere nequit.

§. 62.

Propter liga-
men; Vir uni tantum foeminae, et foemina uni
tantum viro eodem tempore matrimonio junc-
ti esse possunt. Qui jam matrimonio junctus
erat, ad vota secunda transiturus dissolutio-
nem subsecutam, id est, plenam sublatio-
nem vinculi matrimonii, legitime probare
tenetur.

§. 63.

propter ordi-
nes sacros aut
vota; Clerici susceptis majoribus ordinibus,
quemadmodum et religiosi utriusque sexus
solemnibus votis coelibatus editis, validum
contractum matrimonii inire nequeunt.

§. 64.

propter cul-
tus disparita-
tem; Contractus matrimonii inter christianos
et personas christianae religioni non addictas
valide iniri nequit.

§. 65.

Inter consanguineos in linea ascendenti ^{propter consanguinitatem,} vel descendenti; inter fratres sororesque bilaterales aut unilaterales (germanos, consanguineos vel uterinos); inter fratrum sororum-ve filios et filias (patruales aut consobrinos consobrinasve); quemadmodum etiam cum fratribus sororibusve parentum, id est, patruo vel avunculo, amita vel matertera, validum matrimonium iniri nequit; nullo discrimine facto, an consanguinitas ex legitimis vel illegitimis natalibus oriatur.

§. 66.

Ex affinitate hoc impedimentum oritur, ^{vel affinitatem;} quod maritus cum consanguineis suae uxoris, in §. 65 memoratis, et uxor cum ibidem enumeratis consanguineis mariti sui matrimonium inire nequeat.

§. 67.

Matrimonium inter duas personas, quae ^{propter adulterium,} inter se adulterium commiserunt, invalidum est. Adulterium vero hoc ante initum matrimonium probatum fuisse oportet.

§. 68.

Si duae personae, etiam sine praecedente ^{vel conjugicidium.} adulterio, sibi matrimonium promiserint, et

si, ad finem hunc obtinendum, vitae conjugis, matrimonio huic obstantis, insidiae, licet ab una tantum parte structae fuerint, inter eas, etiam caede revera non patrata, validum matrimonium contrahi non potest.

§. 69.

III. Defectus
solemnitatum
essentialium.
Quales sunt:

Ad validitatem matrimonii proclamatio quoque et sollemnis consensus declaratio requiritur.

§. 70.

a) proclama-
tio;

Proclamatio consistit in promulgatione futuri matrimonii expresso nomine, cognomine, loco nativitatis, conditione et domicilio sponsi et sponsae, addita admonitione: ut quilibet, cui impedimentum matrimonii notum est, illud indicet. Haec indicatio aut immediate, aut per curatorem animarum, qui matrimonium proclamavit, apud eum animarum curatorem facienda est, cui copulatio competit.

§. 71.

Proclamatio tribus diebus dominicis vel festis coram concione ordinaria parochiae districtus, et si sponsus et sponsa in diversis districtibus habitant, in districtu parochiali utriusque facienda est. Matrimoniorum inter

acatholicos christianae religionis asseclas proclamatio non solum in eorum religionis congregationibus, sed etiam in ecclesiis parochialibus catholicis, in quarum districtu domicilium habent; et matrimoniorum inter catholicos et non catholicos christianae religionis asseclas tam in ecclesia parochiali partis catholicae et in oratorio partis acatholicae, quam etiam in ecclesia parochiali catholica, in cujus districtu posterior domicilium habet, instituenda est.

§. 72.

Sponsis vel alterutro eorum in districtu parochiali, in quo matrimonium ineundum est, nondum per sex hebdomadēs domicilium habentibus, proclamatio etiam in priori loco eorum domicilii, ubi diutius quam per mox determinatum tempus habitaverunt, instituenda est, aut personae desponsatae domicilium suum in eo loco, ubi morantur, per sex hebdomades continuare tenentur, ut proclamatio ipsorum matrimonii ibi facta sufficiat.

§. 73.

Matrimonio intra sex menses post proclamationem non contracto, terna proclamatio repetenda est.

§. 74.

Ad valorem proclamationis et inde pendentem validitatem matrimonii quidem sufficit, ut nomina sponsi et sponsae et futurum matrimonium saltem una vice tam in districtu parochiali sponsi quam sponsae promulgata fuerint, et defectus, in forma vel numero proclamationum intercedens, matrimonium non reddit invalidum; verum non tantum personae desponsatae earumque defensores, sed etiam curatores animarum sub poenis congruis obligantur prospicere, ut omnes hic praescriptae proclamationes rite instituantur.

§. 75.

b) Solemnis
consensus de-
claratio.

Consensus in matrimonium coram ordinario curatore animarum sponsi vel sponsae, quomodocunque is pro diversitate religionis, parochus, pastor, aut aliter nominetur, vel coram ejus vicario, in praesentia duorum testium, solemniter declarandus est.

§. 76.

Solemnis consensus in matrimonium declaratio potest etiam per mandatarium fieri; ad quod tamen consensus praefecturae provinciae obtinendus, atque in litteris manda-

tariis persona, quicum matrimonium iniri debeat, determinanda est. Matrimonium sine ejusmodi speciali mandato contractum est invalidum. Si vero mandatum ante contractum matrimonium revocatum fuerit, matrimonium quidem invalidum, ast mandans pro damno revocatione sua dato responsabilis est.

§. 77.

Persona catholica et acatholica matrimonium inter se contrahentibus, consensus coram parocho catholico in praesentia duorum testium declarandus est; attamen ad petitionem alterius partis etiam pastor animarum acatholicus huic solemni actui assistere potest.

§. 78.

Si sponsi scriptum testimonium de rite peracta proclamatione; aut si personae in §§. 49, 50, 51, 52 et 54 commemoratae requisitum ad matrimonium suum consensum; vel illi, quorum majorennitas non omnino evidens est, litteras baptismales aut scriptum majorennitatis suae testimonium exhibere nequeunt; aut si aliud impedimentum matrimonii obmovetur; curator animarum sub gravi poena prohibetur, actum copulationis suscipere, donec desponsati testimonia ne-

cessaria exhibuerint, omnesque difficultates sublatae sint.

§. 79.

Sponsi, per denegationem copulationis se gravari putantes, querelam suam ad praefecturam provinciae, et in illis locis, ubi praefectura provinciae non existit, ad praefecturam circuli deferre possunt.

§. 80.

Ut firmum matrimonii contracti argumentum adsit, praepositi parochiales obligantur, illud in matriculas copulationum speciatim in hunc finem destinatas propria manu inscribere. Inscribenda sunt clare: nomen et cognomen, aetas, habitatio, quemadmodum et conditio conjugum, cum adnotatione, an coelibes vel vidui fuerint; nomen et cognomen, nec non conditio parentum et testium; porro dies matrimonii contracti; demum etiam nomen curatoris animarum, coram quo consensus solemniter declaratus est; indicatis simul quoque documentis, quibus occurrentes difficultates sublatae fuerint.

§. 81.

Matrimonio in tertio loco, ad cujus parochiam neutra personarum desponsatarum

pertinet, contrahendo, ordinarius curator animarum statim, quando exarat documentum, quo alium in sui vices nominat, hanc circumstantiam, indicato loco, ubi, et expresso, coram quo curatore animarum matrimonium ineundum sit, libro copulatorum suae parochiae inscribere tenetur.

§. 82.

Curator animarum ejus loci, ubi matrimonium initur, subsecutam matrimonii contractionem in librum suae parochiae inscribere obligatur, addito, cujus parochi vices egerit, simulque initum matrimonium curato, a quo mandatum obtinuit, intra octiduum indicare debet.

§. 83.

Ex rationibus magni momenti dispensatio ab impedimentis matrimonii apud provinciae praefecturam peti potest, cui incumbit pro re nata de tali petito cum aliis instantiis communicare.

Dispensatio
in impedi-
mentis matri-
monii.

§. 84.

Ante matrimonium contractum dispensatio in impedimentis matrimonii ab ipsis partibus et proprio earum nomine petenda est. Quod si vero contracto jam matrimonio im-

pedimentum prius ignotum, sed solubile, compareat, partes quoque per suos curatores animarum, et nomine suo non expresso, ad praefecturam provinciae dispensationis causa confugere possunt.

§. 85.

In illis locis, ubi praefectura provinciae non existit, praefecturis circuli potestas conceditur, ex rationibus gravibus secundam et tertiam proclamationem remittendi.

§. 86.

Re urgente a praefectura provinciae, aut a praefectura circuli, et probato instanti vitae periculo moram non ferente, etiam a praefectura loci proclamatio penitus condonari valet; attamen sponsi juramento confirmare tenentur, ipsis nullum matrimonio suo obstans impedimentum innotescere.

§. 87.

Remissio omnium trium proclamationum erga praestationem dicti juramenti etiam tum concedenda est, si duae personae copulandae sint; de quibus jam antea generatim praesumebatur, matrimonium inter ipsas revera subsistere. In tali casu dispensatio per curatorem

animarum a gubernio suppressis nominibus partium peti potest.

§. 88.

Si dispensatio ab impedimento tempore contracti matrimonii existente conceditur, proclamationibus non iteratis consensus de-nuo coram curatore animarum et duobus te-stibus familiaribus declarandus et actus hic solemnis matriculae copulatorum inserendus est. Hoc praescripto observato, hujusmodi matrimonium erit considerandum, ac si initio valide initum fuisset.

§. 89.

Jura et obligationes conjugum oriuntur ex fine contractus, ex legibus et conventioni-bus factis. Hoc loco tantum jura personarum conjugum; jura vero rerum ex pactis dotali-bus orientia in secunda parte determinantur.

Effectus vali-di matrimo-nii: Jura et obli-gationes con-jugum:

§. 90.

Imprimis utrique parti aequalis obligatio incumbit ad conjugale debitum, fidem, et honestam rationem se invicem tractandi.

communia;

§. 91.

Maritus est caput familiae. Unde ipsi im-primis jus competit rem domesticam, dirigen-di; non minus autem ei obligatio incumbit,

particularia mariti;

pro patrimonio suo uxori convenientem sustentationem procurandi, eamque in quolibet casu defendendi.

§. 92.

uxoris.

Uxor nomen mariti obtinet et juribus ordinis et conditionis ejus fruitur. Tenetur domicilium mariti sequi, in re domestica et adquisitione patrimonii ipsum pro viribus adjuvare, et, quatenus ordo domesticus exigit, dispositionibus ab ipso factis tam ipsa obsequium praestare, quam curare, ut et alii eas exequantur.

§. 93.

Sublatio societatis matrimonialis.

Conjugibus nullo modo licet, conjunctionem matrimonialem, etiamsi inter se hac de re consentirent, propria auctoritate tollere; et hoc quidem sine discrimine, an nullitatem matrimonii praetendant, aut dissolutionem matrimonii, aut separationem a toro et mensa petant.

§. 94.

I. Per declarationem originariae invaliditatis. Hanc instituendi modus.

In nullitatem matrimonii, cui aliquod in §§. 56, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 75 et 119 occurrentium impedimentorum obstat, ex officio inquirendum est. In omnibus reliquis casibus petitio eorum, qui per matrimonium

eum impedimento initum laesi sunt, expectanda est.

§. 95.

Conjux, cui error in persona subversatus, aut metus in alteram partem conjectus, notus fuit; porro pars, quae hanc circumstantiam, quod ex §§. 49, 50, 51, 52 et 54, per se sola validum matrimonium contrahere nequeat, reticuit, aut consensum sibi necessarium falso simulavit, ex proprio suo actu illegitimo matrimonium impugnare nequit.

§. 96.

In genere tantum parti innocenti jus competit exigendi, ut contractus matrimonii invalidus declaretur; quod jus amittit, si post obtentam notitiam impedimenti matrimonium continuaverit. Matrimonium, a minorenni vel a curando propria auctoritate initum, a patre vel tutore seu curatore et instantia, judiciali, non nisi patria potestate aut tutela durante, impugnari potest.

§. 97.

Pertractatio causae de invaliditate matrimonii tantum foro nobilium ejus districtus competit, ubi conjuges ordinarium suum domicilium habent. A foro nobilium procura-

Modus procedendi.

tor fisci, aut alius vir prudens atque probus ad investigationem circumstantiarum et defensionem matrimonii constituendus est, ut verus causae status etiam in eo casu, quo pertractatio ad petitionem partis instituitur, ex officio indagetur.

§. 98.

Si impedimentum tolli potest, forum nobilium conetur per dispositiones in hunc finem necessarias, et per consensum partium efficere, ut tollatur; si vero hoc fieri non possit, forum nobilium de validitate matrimonii sententiam ferat.

§. 99.

Praesumptio semper pugnat pro validitate matrimonii. Itaque impedimentum matrimonii praetensum plene probandum, et in hoc casu nec concordans utriusque conjugis confessio vim probationis habet, nec conjugum juramentum admittendum est.

§. 100.

speciatim ob
impotentiam.

In specie in eo casu, ubi praecedens et perpetua inhabilitas conjugale debitum praestandi asseritur, probatio per rei peritos, per expertos videlicet medicos et chirurgos, et pro re nata per obstetrices efficienda est.

§. 101.

Si certo determinari nequeat, an impotentia perpetua, vel solummodo temporalis sit, conjuges adhuc per unum annum in consortio manere obligantur, et impotentia per hoc tempus durante matrimonium pro nullo declarandum est.

§. 102.

Si ex pertractatione causae de validitate matrimonii apparet, alterutri aut utrique parti impedimentum matrimonii prius jam notum, et dolose ab eis celatum fuisse, rei poena in codice poenali de delictis politicis statuta afficiendi sunt. Parti innocenti liberum manet, indemnitatem exigere. Prolibus demum ex tali matrimonio procreatis secundum eâ principia prospiciendum est, quae in capite de obligationibus parentum continentur.

§. 103.

Separatio a toro et mensa, conjugibus ambobus in eam consentientibus et de conditionibus convenientibus, a iudicio sub cautela sequenti concedenda est.

Solutio societatis matrimonialis valida: a) temporalis separatio; partibus consentientibus.

§. 104.

Conjugibus separationem petentibus imprimis incumbit, propositum suum eum moti-

vis parochi suo manifestare. Parochi officium est, conjugibus promissum in copulatione sibi invicem factum in mentem revocare, et ipsis noxia consecretaria separationis serio inculcare. Iste admonitiones tribus diversis vicibus repetendae sunt. His effectu carentibus a parochi partibus scriptum testimonium exarandum est, eas, terna vice frustra factis admonitionibus, proposito se separandi insistere.

§. 105.

Ambo conjuges petitum separationis adjuncto hoc testimonio ordinario suo judici exhibere debent. Judex eos personaliter citet, et si coram eo affirmant, quod tam de separatione, quam de conditionibus respectu patrimonii et sustentationis inter se consentiant, sine ulteriori perinvestigatione petitam separationem concedat et eam in actis judicialibus adnotet. Prolibus exstantibus iudicium obligatur secundum principia in sequenti capite contenta prospicere.

§. 106.

Conjux minorennis, aut sub curatela existens, potest quidem pro se solus in separationem consentire; verum ad conventionem

respectu patrimonii et sustentationis conjugum, quemadmodum et respectu collocationis prolium consensus legitimi defensoris et iudicii pupillaris requiritur.

§. 107.

Si alterutra pars in separationem consentire nonvult, et si altera justas rationes Partibus non consentientibus. habet ei insistendi; in hoc etiam casu amicae admonitiones parochi praecedere debent. His frustra tentatis, aut recusante parte incusata apud parochum comparere, petitum cum testimonio parochi et necessariis probationibus ordinario iudici exhibendum est, qui ex officio in rem inquirere et eam decidere tenetur. Iudex parti periculo expositae etiam ante decisionem causae separatim honestum locum commorationis assignare potest.

§. 108.

Controversiae, quae occasione separationis sine assensu alterius partis petita de separatione patrimonii aut sustentatione et collocaione prolium oriuntur, secundum illud praescriptum tractandae sunt, quod inferius in §. 117 respectu dissolutionis matrimonii occurrit.

§. 109.

Graves rationes, ex quibus separatio per sententiam iudicis admitti potest, sunt: si pars conventa adulterii aut alicujus criminis rea judicata est; si conjugem querelam moventem malitiose deseruit vel mores dissolutos praesetulit, quibus magna pars patrimonii conjugis actoris, aut boni mores familiae periculo exponuntur; perro insidiae vitae aut sanitati periculosae; graves injuriae reales, aut, pro diversis relationibus personarum, afflictiones perquam acerbae repetitae; defectus corporales perseverantes cum periculo contagionis conjuncti.

§. 110.

Modus re-
conjunctio-
nis.

Conjugibus quoad torum et mensam separatis liberum est, se iterum conjungere; quae tamen conjunctio ordinario iudici indicanda est. Si conjuges post talem reconjunctionem iterum separari volunt, idem ipsis observandum est, quod respectu primae separationis praescriptum fuit.

§. 111.

b) Vera disso-
lutio: apud
catholicos per
mortem.

Vinculum validi matrimonii inter personas catholicas sola morte alterutrius conjugis dissolvi potest. Aequè indissolubile est vin-

culum matrimonii, modo una tantum pars tempore initi matrimonii religioni catholicae addicta fuit.

§. 112.

Solus decursus temporis in §. 24. ad mortis declarationem requisiti, intra quod una pars conjugum absens est, alteri quidem jus nullum adhuc tribuit matrimonium pro dissoluto habendi et ad nova vota transeundi; si vero ista absentia cum hujusmodi circumstantiis conjuncta est, quae rationem dubitandi nullam relinquunt, absentem revera mortuum esse; in foro nobilium ejus districtus, ubi conjux relictus domicilium suum habet, petitum institui potest, ut absens pro mortuo et matrimonium pro dissoluto declaretur.

§. 113.

Petito hoc exhibito curator ad absentem investigandum constituitur, et absens per edictum statuto termino unius anni, terna vice publicis, pro re nata etiam extraneis, novalibus inserendum citatur eo addito, iudicium; absente intra hoc tempus non comparente, aut alio modo illud de vita sua certius non reddente, ad mortis declarationem processurum esse.

§. 114.

Isto termino frustra elapso, ad repetitas preces derelictae partis procurator fisci, vel alius vir probus et rei peritus ad defensionem vinculi matrimonii constituendus, et finita disceptatione decidendum est, an petitum concedendum sit vel non. Concessio impetranti non statim notificanda est, sed per iudicium superius altissimae decisioni substernenda.

§. 115.

Apud acatho-
licos.

Conjugibus christianis acatholicis lex permittit secundum ipsorum religionis principia ex rationibus gravibus dissolutionem matrimonii petere. Hujusmodi rationes sunt: Si alteruter conjugum se adulterii aut criminis, quod condemnationem ad carcerem ad minimum quinque annorum induxit, reum reddidit; si alterum conjugem malitiose deseruit, et, domicilio ipsius ignoto existente, ad publicam judicalem citationem intra unum annum non comparuit; vitae aut sanitati periculosae insidiae; repetitae graves injuriae reales; odium invincibile, cujus gratia uterque conjux dissolutionem matrimonii desiderat; attamen in hoc ultimo casu dissolutio matrimonii non statim concedenda, sed pri-

mo separatio a toro et mensa, et quidem pro circumstantiis etiam repetitis vicibus tentanda est. Caeterum in omnibus his casibus secundum eadem principia procedendum est, quae pro disquisitione et dijudicatione invalidi matrimonii statuta sunt.

§. 116.

Conjugi acatholico lex permittit ex rationibus indicatis solutionem matrimonii petere, licet alter ad religionem catholicam transiverit.

§. 117.

Si occasione dissolutionis matrimonii lites oriuntur, quae ad pactum speciale, ad separationem patrimonii, sustentationem prolium, aut alias mutuas praetensiones se referunt; ordinarius iudex semper imprimis tentare tenetur, has lites amicabili modo componere. Si vero partes ad amicabilem compositionem permoveri nequeunt, iudex eas ad ordinarium processum relet, in quo res juxta praescripta in capite de pactis dotalibus contenta decidenda est, interea vero uxori et liberis competentia alimenta assignanda sunt.

Transactio respectu patrimonii.

§. 118.

Modus re-
conjunctio-
nis.

Si conjuges quoad vinculum soluti se iterum conjungere volunt, hanc conjunctionem tamquam novum matrimonium respici, et cum omnibus solemnitatibus ad matrimonium contrahendum in legibus requisitis iniri oportet.

§. 119.

Limitatio et
cautelae re-
spectu novi
matrimonii.

Conjugibus quoad vinculum solutis in genere quidem permittitur novum matrimonium inire; attamen cum illis, qui secundum probationes, in dissolutione matrimonii allatas, adulterio, instigationibus aut alio nefario modo divortio ansam dederunt, matrimonium validum iniri nequit.

§. 120.

Si matrimonium invalidum declaratur, vel per sententiam judicis aut mortem mariti solvitur; uxor gravida ante partum, et, si de graviditate ejus dubium oritur, ante elapsam sextum mensem, ad novum matrimonium transire prohibetur; si vero ex circumstantiis aut testimonio artis peritorum graviditas illius verisimilis non est; post decursum trium mensium in metropoli a praefectura provin-

ciae, et ruri a praefectura circuli dispensatio concedi potest.

§. 121.

Transgressio hujus legis (§. 120.) invaliditatem matrimonii quidem non inducit: sed uxor amittit commoda a priori marito per pacta dotalia, pactum successorium, ultimam voluntatem, aut conventionem occasione dissolutionis matrimonii factam, obtenta: maritus vero, quicum secundum matrimonium initur, amittit jus, ipsi alias ex §. 58. competens, invaliditatis matrimonii declarationem petendi, et ambo conjuges poena circumstantiis convenienti afficiendi sunt. Si in hujusmodi matrimonio proles nascitur, et si saltem dubium est, an non a priori marito procreata sit, ipsi curator ad ejus jura defendenda constituendus est.

§. 122.

Si matrimonium nullum declaratur aut sententia judicis dissolvitur; hoc in matricula copulatorum in eo loco, ubi copulatio inscripta fuit, adnotandum, et in hunc finem a iudice, apud quem causa de invaliditate aut dissolutione matrimonii pertractata fuit, requisitio ad eam instantiam, cui incumbit curare,

ut libri copulatorum justo modo scribantur, facienda est.

§. 123.

Exceptiones
respectu ju-
daeorum;

Respectu judaeorum, ipsorum religionis ratione habita, sequentes exceptiones a communi in hoc capite statuto jure matrimonii locum habent.

§. 124.

a) respectu
matrimonii
impedimen-
torum.

Ad contrahendum validum matrimonium desponsati obtinere tenentur consensum praefecturae circuli, in cujus districtu communitas principalis existit, cui una et altera pars adscripta est.

§. 125.

Impedimentum consanguinitatis inter consanguineos collaterales apud judaeos non latius se extendit, quam ad matrimonium inter fratrem et sororem, dein ad matrimonium inter sororem et fratris aut sororis filium seu nepotem; impedimentum affinitatis vero ad sequentes personas limitatur: Post matrimonium dissolutum marito non licet, consanguineam suae uxoris in linea ascendenti et descendenti, nec uxoris suae sororem in matrimonium ducere; et uxori non licet, consanguineo sui mariti in linea ascendenti et

descendenti, nec mariti sui fratri, nec filio aut nepoti ex mariti sui fratre vel sorore nubere.

§. 126.

Matrimonia judaeorum in synagoga, vel in communi oratorio; aut, ubi nullum existit, ab instantia loci communitati generali et speciali, cui una et altera pars desponsata adscripta est, tribus subsequentibus sabbathis vel festis, juxta praescripta §§. 70 — 73. denuncianda sunt. Dispensatio a proclamationibus secundum praescripta §§. 83 — 88. quaerenda est.

b) respectu
proclamationis;

§. 127.

Copulatio a rabbino seu religionis magistro communitatis principalis unius aut alterius desponsatorum, posteaquam requisita testimonia exhibuerunt, in praesentia duorum testium peragenda est. Rabbinus aut religionis magister potest quoque rabbinum seu religionis magistrum alius communitatis ad actum copulationis substituere.

c) respectu
copulationis.

§. 128.

Copulatio peracta ab ordinario rabbino aut religionis magistro libro copulatorum, modo in §§. 80 — 82. praescripto, lingua provin-

ciali inscribenda est, testimonia necessaria a desponsatis exhibita numero seriali, sub quo copulati in libro copulatorum inscripti sunt, signanda, et libro copulatorum adnectenda sunt.

§. 129.

Matrimonium judaeorum, non observatis legum praescriptis contractum, invalidum est.

§. 130.

Desponsati, aut rabbini seu religionis magistri, qui praescripta commemorata transgrediuntur, dein illi, qui sine legitimo mandato copulationem peragunt, secundum §. 252. partis secundae codicis poenalis puniendi sunt.

§. 131.

Rabbini, seu religionis magistri, qui libros copulatorum secundum praescripta legis non gerunt, convenienti poena pecuniaria aut corporali affiendi, ab officio suo removendi et pro perpetuo inhabiles ad illud obeundum declarandi sunt.

§. 132.

a) respectu
separationis.

In separatione a toro et mensa valent, etiam respectu conjugum judaeorum, praescripta legum generalia; hinc ipsis simili modo rabbinus, seu religionis magister adeundus.

et huic dispositio supra facta observanda est.
(§. 104—110.)

§. 133.

Judaeorum matrimonium valide contractum mutuo libero consensu ope libelli repudii, quem maritus uxori tradit, dissolvi potest; conjuges tamen primo dissolutionis matrimonii sui causa apud rabbinum vel religionis magistrum se insinuare tenentur, cui incumbit gravissimas admonitiones ad reconciliationem tentare, et tunc tantum, si frustra adhibitae fuerint, ipsis testimonium scribere, se officio suo satisfecisse, partes vero per omnes suos conatus a proposito deflectere non potuisse.

e) respectu
dissolutionis
matrimonii.

§. 134.

Hoc testimonio instructi ambo conjuges in foro nobilium districtus, in quo domicilium suum habent, compareant. Si haec instantia ex circumstantiis colligit, aliquam adhuc spem ad reconciliationem superesse, dissolutionem matrimonii non statim concedat, sed conjuges ad unum duosve menses releget. Tantum in eo casu, ubi etiam hoc frustra factum, aut statim initio nulla spes reconciliationis apparet, a foro nobilium concedendum est, ut ma-

ritus uxori libellum repudii tradat, et si utraque pars repetita vice coram judicio propositum suum, libellum repudii libero consensu dandi et acceptandi, declaraverit, libellus repudii pro in jure valido habendus et hinc matrimonium dissolvendum est.

§. 135.

Si uxor adulterium commisit, et factum hoc probatur, marito jus competit, eam, invitam etiam, per libellum repudii dimittendi. Actio vero ad dissolutionem matrimonii contra uxorem directa in foro nobilium ejus districtus, in quo conjuges ordinarium suum domicilium habent, instituenda, et, quemadmodum alia causa, pertractanda est.

§. 136.

Per transitum conjugis judaici ad religionem christianam matrimonium non solvitur, ast ex rationibus nunc (§. 133 — 135.) allegatis solvi potest.

CAPUT III.

De juribus parentum et prolium.

§. 137.

Si ex matrimonio liberi nascuntur, nova re-
latio juridica incipit, nimirum jura inde et
obligationes inter parentes et liberos legiti-
mos oriuntur.

Origo relatio-
nis juridicae
inter parentes
et liberos le-
gitimos.

§. 138.

Pro liberis, qui septimo mense post con-
tractum matrimonium, aut decimo mense
post mortem mariti, vel post plenam solu-
tionem vinculi matrimonialis ex uxore nas-
cuntur, pugnat praesumptio legitimorum na-
taliū.

Determinatio
legalis legiti-
morum nata-
liū.

§. 139.

Parentibus in genere obligatio incumbit
liberos suos legitimos educandi, hoc est, eo-
rum vitae et sanitatis curam habendi, ipsis
congruam sustentationem suppeditandi, eo-
rum facultates corporis et animi excolendi

Communia
jura et obli-
gationes pa-
rentum.

et per instructionem in religione et cognitionibus utilibus fundamentum felicitatis eorum futurae ponendi.

§. 140.

In quali religione proles parentum diversae religionis educanda sit, et qua aetate aliam religionem ac illam, in qua educata fuit, amplecti possit, constitutiones politicae determinant.

§. 141.

Pater praeprius obligatur, tamdiu sustentationis prolium curam habere, donec se ipsas alere possint. Corporis et valetudinis curam praecipue mater suscipere tenetur.

§. 142.

Si conjuges separati, aut penitus vinculo matrimonii soluti sunt, et in eo dissentiunt, a qua parte liberi educari debeant, iudicium, quin propterea litem admittat, invigilet, ut proles sexus masculini usque ad adimpletum quartum; foemini usque ad perfectum septimum annum a matre curentur et educantur; nisi graves, praecipue ex causa separationis aut dissolutionis matrimonii evidentes rationes aliam dispositionem requirant. Sumtus educationis a patre ferendi sunt.

§. 143.

Si pater inops est, mater imprimis proles sustentet, cui etiam patre mortuo omnis educationis cura incumbit. Matre quoque non amplius existente, vel inope, haec cura ad ascendentes paternos, et his deficientibus ad ascendentes maternos devolvitur.

§. 144.

Parentibus jus competit communi sententia actus prolium suarum dirigendi; proles ipsis reverentiam et obedientiam debent.

§. 145.

Parentes jure pollent liberos amissos quaerendi, profugos repetendi, et fugientes cum publicarum instantiarum auxilio reducendi; ipsis quoque fas est liberos moribus pravis, immorigeros, ordinem et pacem domesticam turbantes, modo justam mensuram non excedenti et sanitati eorum innoxio, castigare.

§. 146.

Liberi participes sunt nominis sui patris, ipsius armorum gentilitiorum et omnium reliquorum non ad personam restrictorum jurium ejus familiae atque conditionis.

§. 147.

Jura, quae praecipue patri tamquam ca- Jura speculiva

patris. Patria potestas. **piti familiae competunt, patriam potestatem constituunt.**

§. 148.

Ejus consecra-
ria, a) respec-
tu eligendae
conditionis
prolium.

Prolem suam adhuc impuberem pater ad eam vitae rationem, quam ipsi convenientem existimat, educare potest; sed pubertatem adeptam prolem, si desiderium suum alterius vitae generis inclinationi et facultatibus suis magis convenientis patri frustra manifestaverit, potest petitum suum ordinario iudicio exhibere, cui ratione habita conditionis, patrimonii et oppositionum patris ex officio de eo decernendum est.

§. 149.

b) respectu
patrimonii.

Quod liberi quocumque modo legitimo acquirunt, ipsis proprium est; quamdiu vero sub patria potestate constituti sunt, patri administratio ipsorum patrimonii competit. In eo tantum casu, ubi pater ad administrationem inhabilis, aut ab illis, a quibus liberis patrimonium advenit, ab ea exclusus est, iudicium alium administratorem denominet.

§. 150.

Ex redditibus hujus patrimonii, in quantum sufficiunt, sumtus educationis depromendi sunt. Residuum foenori locandum, de quo

rationes annuae reddendae sunt. Nonnisi tunc, quando istud residuum exiguum esset, pater a reddendis rationibus liberari et residuum illud ipsius arbitrariae dispositioni relinqui potest. Quodsi patri ab eo, a quo proles patrimonium obtinuit, usufructus conceditur; reditus tamen semper ad prolis sustentationem, conditioni ejus convenientem, obligati manent, et in ipsius praejudicium a creditoribus patris ad ipsorum satisfactionem condici nequeunt.

§. 151.

Proles de eo, quod, licet minorennis, sed extra sustentationem parentum existens, per industriam suam acquirit, quemadmodum et de rebus ipsi, pubertatem adeptae, ad usum traditis, libere disponere potest.

§. 152.

Liberi sub patria potestate existentes sine c) respectu obligationum prolium. expresso aut saltem tacito consensu patris validam obligationem contrahere nequeunt. De hujusmodi obligationibus in genere id valet, quod in capite sequenti de actibus obligatoriis minorennium sub tutela existentium statuitur. Obligatur quoque pater, proles suas minorennis defendere.

§. 153.

Praescripta, quae, ut minorennis personae matrimonium validum sit, observanda sunt, in capite praecedenti continentur. (§. 49 et seq.)

§. 154.

Propter sumtus in educationem prolium impensos parentibus jus nullum ad patrimonium a liberis postea adquisitum competit. Lapsis tamen in egestatem parentibus liberi honestam sustentationem debent.

§. 155.

Relationes juris inter parentes et liberos illegitimos. Exactionis determinatio liberos illegitimos.

Liberi illegitimi iisdem juribus ac legitimi non fruuntur. Legalis praesumptio natalium illegitimos respectu earum prolium locum habet, quae quidem ab uxore, attamen ratione habita temporis, quando matrimonium initum aut dissolutum est, ante supra (§. 138.) determinatum legitimum tempus vel post illud elapsum nascuntur.

§. 156.

Ista praesumptio juris, quoad partum ante tempus determinatum editum, tunc demum obtinet, quando maritus, qui ante matrimonium initum sponsam suam gravidam esse ignorabat, ad summum intra tres menses,

postquam de prole nata certior factus est, paternitatem judicialiter negat.

§. 157.

Si maritus intra hunc terminum judicialiter negat, partum praematurum aut serio-rem legitimum esse, contrarium tantummodo probari potest per artis peritos, qui post exactum examen habitus infantis et matris causam extraordinarii talis casus clare demonstrent.

§. 158.

Maritus, infantem ab uxore sua intra legitimum terminum natum, non esse suum asserens, legitimam nativitatem prolis ad summum intra tres menses, postquam eam natam esse rescivit, impugnare, et contra curatorem ad defensionem legitimorum natalium constituendum impossibilitatem conceptionis ex se probare tenetur. Nec adulterium a matre commissum, nec ipsius assertio, partum suum esse illegitimum, per se sola jura legitimorum natalium proli adimere valent.

§. 159.

Marito ante terminum ipsi ad impugnandum legitimam nativitatem concessum mor-

tuo, etiã hæredes, quorum jurium suorum conservandorum causa interest, intra tres menses post mortem mariti ex ratione allegata legitimam nativitatem hujusmodi prolis impugnare possunt.

§. 160.

Legitimatio
liberorum il-
legitimorum;
a) sublacione
impedimenti
matrimonii,
aut propter
ignorantiam
conjugum ex-
cusabilem.

Liberi, qui ex matrimonio invalido quidem, sed non tali procreati sunt, cui impedimenta in §§. 62 — 64. allegata obstant, tamquam legitimi respiciendi sunt, si impedimentum postea sublatum est, aut si saltem pro alterutro parentum ignorantia impedimenti matrimonii excusabilis pugnat; attamen in posteriori casu hujusmodi proles ab acquisitione ejus patrimonii excluduntur, quod statutis familiae descendantibus legitimis specialiter reservatum est.

§. 161.

b) per subse-
quens matri-
monium;

Liberi extra matrimonium nati et per subsequens matrimonium in familiam inducti, perinde ac ipsorum descendentes, legitime natis adnumerantur; ast in praejudicium prolium legitimarum ex alio matrimonio, intermedio tempore subsistente, procreatarum jus primogeniturae et alia jura illis jam acquisita praetendere nequeunt.

§. 162.

Nativitas illegitima nec existimationi civili, nec fortunae prolis illegitimae jacturam adferat. Hunc in finem speciali privilegio principis, quo proles legitima declaretur, haud opus est. Tantum parentes illud petere possunt, si prolem legitimae instar ordinis et conditionis suae praerogativarum, aut juris ad patrimonium, quod libere ad haeredes transferre possunt, participem reddere volunt. Respectu reliquorum membrorum familiae hujusmodi privilegium nullum habet effectum.

c) beneficio principis.

§. 163.

Qui modo in codice judiciario praescripto convincitur cum matre prolis concubuisse intra eum terminum, a quo usque ad partum non minus sex, nec majus decem mensibus temporis spatium elapsum est; aut qui hoc licet extrajudicialiter tantum confitetur, is praesumitur prolem procreasse.

Probatio paternitatis respectu prolis illegitimae.

§. 164.

Inscriptio nominis paterni in libros baptisatorum vel natorum, auctore matre facta, tunc tantum plenam probationem efficit, si secundum legis praescriptum cum consensu patris fiat, et iste consensus testimonio cura-

toris animarum et patrini confirmetur eo addito, patrem personaliter ab ipsis bene nosci.

§. 165.

Relatio juridica inter parentes et liberos illegitimos.

Liberi illegitimi in genere juribus familiae et consanguinitatis non gaudent; nec nominis familiae patris, nec nobilitatis, nec armorum gentilitiorum, neque aliarum praerogativarum parentum participes fiunt, geruntque nomen familiae matris.

§. 166.

Verum etiam illegitimae proli jus competit a suis parentibus sustentationem patrimonio eorum convenientem, educationem et collocationem exigendi, et jura parentum in eam se ad omnia extendunt, quae finis educationis exigit. Caeterum proles illegitima proprie patriae potestati genitoris sui non est subjecta, sed a tutore defenditur.

§. 167.

Ad sustentationem prolis praecipue pater obligatur, quodsi vero ille eam sustentare nequeat, haec obligatio ad matrem devolvitur.

§. 168.

Quamdiu mater ipsa prolem suam illegitimam conditioni ejus futurae convenienter educare potest et educare vult, pater non ha-

bet jus matri eam adimendi; quo tamen non obstante ad ferendos sustentationis sumtus obligatur.

§. 169.

Si vero per maternam educationem salus prolis periculo exponeretur, obligatur pater eam a matre separare, et apud se, vel in alio loco tuto et decenti collocare.

§. 170.

Parentibus licet de sustentatione, educatione, et collocatione prolis illegitimae inter se pacisci; hujusmodi conventio vero juri prolis praejudicare nequit.

§. 171.

Obligatio proles illegitimas sustentandi et collocandi, uti aliud debitum, ad haeredes parentum transit.

§. 172.

Majorenitate prolis patria potestas illico cessat, nisi continuatio ejus ad petitum patris e justa causa a judicio concessa, et haec concessio promulgata fuerit.

Exstinctio patriae in proles potestatis.

§. 173.

Justae rationes, continuationem patriae potestatis in judicio petendi sunt: Si proles, licet majorennis, ob corporis vel animi de-

fectus se ipsam sustentare, aut rebus suis praeesse nequit; aut si durante minorennitate magno aere alieno se obruit, aut hujusmodi delictorum se ream reddidit, ob quae diutius adhuc strictae patris vigilantiae subji-
cienda est.

§. 174.

Liberi, etiam ante adimpletum vigesimum quartum annum aetatis, patria potestate solvi possunt, si pater eos iudicio consentiente expresse dimittit, aut si filio viginti annos nato propriam rem oeconomicam gerere permittit.

§. 175.

Filia minorennis matrimonio inito respectu personae suae in potestatem quidem mariti venit (§. 91. et 92.) ; respectu patrimonii vero pater ad illius majorennitatem usque jura et obligationes curatoris habet. Marito durante ejus minorennitate defuncto filia in patris potestatem revertitur.

§. 176.

Si pater usum rationis amittat; si pro prodigo declaretur; aut criminis causa ultra unum annum ad carceres condemnetur; si propria auctoritate emigret; aut si ultra unum

annum absens maneat, quin commorationem suam notam faciat, patria potestas suspenditur et tutor constituitur; his impedimentis vero cessantibus, pater exercitium suorum jurium recuperat.

§. 177.

Patres, qui sustentationem et educationem suorum liberorum omnino negligunt, patriam potestatem in perpetuum amittunt.

§. 178.

Propter abusum patriae potestatis, quo jura prolis laeduntur, aut propter neglectas obligationes cum ea conjunctas, non tantummodo ipsa proles, sed etiam quilibet, cui hoc innotuerit, et praecipue proximi consanguinei auctoritatem judicis implorare possunt. Judicium querela cognita dispositiones circumstantiis convenientes faciat.

§. 179.

Personae, quae vitam coelibem solemniter non voverunt, et propriis legitimis proli-
 bus destitutae sunt, adoptare possunt; adop-
 tans pater adoptivus, vel mater adoptiva,
 adoptatus proles adoptiva nuncupatur.

Nexus relationi jurium inter parentes et proles similes:
 1) adoptio.

§. 180.

Oportet, ut adoptantes quinquagesimum Requisita.

annum egressi, et proles adoptiva ad minimum octodecim annis parentibus adoptantibus minor sit.

§. 181.

Quodsi proles minorennis sit, adoptio nonnisi cum consensu patris legitimi, aut, eo deficiente, nonnisi cum consensu matris, tutoris et iudicii fieri potest. Immo prole etiam majorennem existente, ejus patris legitimi, si adhuc vivat, consensus requiritur. Propter consensum absque ratione sufficienti denegatum apud ordinarium iudicem querela moveri potest. Adoptio requisito consensu instructa praelecturae provinciae ad confirmationem, et foro parentum adoptivorum et prolis adoptivae, ut actis judicialibus inseratur, indicanda est.

§. 182.

Jura inde orientia.

Essentialis effectus adoptionis in jure est: ut persona adoptata nomen patris adoptivi aut nomen gentilitium matris adoptivae accipiat; sed simul pristinum suum nomen familiae et sibi forte propriam nobilitatem retinet. Parentibus adoptivis desiderantibus, ut nobilitas ipsis propria et arma gentilitia in prolem adoptivam transeant, concessio Principis petenda est.

§. 183.

Inter parentes adoptivos et prolem adoptivam ejusque descendentes eadem jura, quemadmodum inter parentes et liberos legitimos, locum habent, nisi lex aliquam exceptionem faciat. Pater adoptivus obtinet in prolem adoptatam patriam potestatem. Ad reliqua membra familiae parentum adoptivorum nexus inter parentes adoptantes et prolem adoptivam non extenditur: contra vero proles adoptiva jura propriae suae familiae non perdit.

§. 184.

Jura inter adoptantes et liberos adoptivos pactis aliter determinari possunt, quatenus hujusmodi conventionem essentialis effectus adoptionis in §. 182. definitus non mutatur, nec juri tertii praejudicatur.

§. 185.

Jura inter parentes adoptivos et prolem adoptivam intercedentia, quamdiu proles adoptiva minorennis est, non nisi cum consensu defensorum minoris et judicii tolli possunt. Extinguente relatione juris inter patrem adoptivum et prolem adoptivam minorennis in potestatem patris legitimi redit.

Extinctio
eorum.

2) Receptio
alumni.

Jura et obligationes parentum et liberorum adoptivorum ad proles, quae tantum in alumnos assumuntur, applicari nequeunt. Haec assumptio cuilibet permissa est; quodsi vero pactum desuper iniretur, oportet illud, in quantum jura alumni diminui, aut ei particulares obligationes imponi debent, judicialiter confirmari. Sumtus sustentationis ab alumno repetendi nutritoribus jus nullum est

CAPUT IV.

De tutelis et curatelis.

§. 187.

Personis, quae cura patris carent et quae adhuc minores, vel ex alia ratione rebus suis prospiciendis inhabiles sunt, leges per tutorem aut per curatorem specialiter succurrunt.

In quem finem tutela et curatela constituitur.

§. 188.

Tutoris imprimis est personae minoris curam habere, simul vero ipsius patrimonium administrare. Curator rebus gerendis eorum constituitur, qui ipsi ad illarum administrationem ex alia ratione, quam propter minorennitatem, inhabiles sunt.

Differentia inter tutelam et curatellam.

§. 189.

Emergente casu, quo minorenni, seu sit legitimus seu illegitimus, tutor constituendus est, consanguinei minorennis vel aliae personae illi arctius conjunctae sub poena congrua

I. De tutela. Ansa eam constituendi.

obligantur, iudicio, cuius iurisdictioni minorennis subjectus est, casum hunc indicare. Politicis quoque instantiis, praepositis communitatum, saecularibus et ecclesiasticis incumbit curare, ut iudicium de eo certius reddatur.

§. 190.

Quis tutorem
immediate
constituat.

Quamprimum iudicium certius redditum est, tutorem habilem ex officio constituat oportet.

§. 191.

Excusatio
necessaria a
tutela in ge-
nere;

Ad tutelam in genere inhabiles sunt: qui ob aetatem suam minorennem, ob corporis vel animi defectus, vel ob alias rationes rebus suis propriis superesse nequeunt; qui criminis condemnati fuerunt, aut a quibus educatio honesta pupilli, vel utilis patrimonii ipsius administratio expectari nequit.

§. 192.

Etiam foeminis, religiosis, et incolis peregrinarum civitatum de regula (§. 198.) tutela nulla deferenda est.

§. 193.

aut a certa tu-
tela.

Ad determinatam tutelam admittendi non sunt, quos pater expresse a tutela exclusit; quibus cum parentibus minorennis aut cum

eo ipso notoria inimicitia fuit, aut qui cum minorennem vel jam in lite versantur, aut propter obligationes nondum solutas in litem incidere possent.

§. 194.

Personae, quae in provincia, ad quam minorennis ratione jurisdictionis pertinet, aut plane non morantur, aut inde ultra unum annum abesse coguntur, in regula tutores constituendae non sunt.

§. 195.

Inviti ad tutelam suscipiendam cogi nequeunt: clerici saeculares; personae militares in servitio actu exstantes; officio publico reapse fungentes; item sexagenarii; illi, quibus cura quinque prolium aut nepotum incumbit; aut qui jam unam diffusam admodum, aut tres minores tutelas gerunt.

Excusationes
voluntariae.

§. 196.

Prae caeteris tutela competit a patre ad illam vocato, si ei nullum in §§. 191 — 194. enumeratorum impedimentorum obstat.

Modi, quibus
aliquis ad tu-
telam vocatur: 1) tutela
testamentaria;

§. 197.

Si mater aut alia persona minorenni partem haereditatis reliquerit, et simul tutorem

nominaverit; iste nonnisi tamquam curator rei relictæ constituendus est.

§. 198.

a) legitima;

Si pater nullum aut inhabilem tutorem nominavit, tutelam imprimis avo paterno, deinde matri, porro aviaæ paternæ, demum alii consanguineo, et quidem illi committi oportet, qui sexus masculini, proximus, aut ex pluribus aequè propinquis natu major est.

§. 199.

2) dativa;

Si tutor dicto modo constitui nequeat, iudicio fas est, eum nominare, quem habita ratione habilitatis, conditionis, patrimonii et domicilii idoneum existimat.

§. 200.

Forma ipsius
institutionis
tutoris.

Quilibet tutor nominatus, nullo excepto, statim a iudicio pupillari iubendus est, ut tutelam suscipiat. Tutor, etiamsi pro sua persona alii jurisdictioni sit subjectus, obligatur tutelam suscipere et respectu omnium ad hoc munus pertinentium negotiorum instantiæ pupillari subest.

§. 201.

Modus se excusandi.

Quodsi a iudicio ad tutelam vocatus se ad hoc munus minus idoneum esse, aut lege ab eo excusari putet; hac de causa intra qua-

tuordecim dies, a tempore notificati sibi judicialis mandati, se ad iudicium pupillare, aut si illi pro sua persona non subest, ad instantiam suam personalem convertere tenetur, quae ipsius rationes, suffragio suo addito, decisioni iudicii pupillaris proponere obligatur.

§. 202.

Qui suam inhabilitatem ad tutelem celat, ^{Responsabilitas tutoris et iudicii respectu huius rei.} ut et iudicium, quod sciens tutorem, lege inhabilem declaratum, nominat, de omni damno minorenni inde emergente, et lucro cessante tenetur.

§. 203.

Huic responsabilitati etiam ille obnoxius est, qui sine fundata ratione tutelam suscipere recusat, praeterea per apta coactionis media ad tutelam suscipiendam adigendus.

§. 204.

Munus tutelae, nonnisi mandato ab instantia competenti propterea obtento, suscipi potest. Qui propria auctoritate tutelam sibi arrogat, obligatur ad omne damnum minorenni inde enatum resarciendum. ^{Aditio tutelae.}

§. 205.

Quilibet tutor, exceptis avo, matre et ^{Sponsio.}

avia, manus datione spondere tenetur: se minorennem ad probitatem, pietatem erga Deum, et virtutem instituturum, ipsum pro ejus vitae ratione in bonum civem educaturum, in judicio et extra judicium defensurum, patrimonium ejus fideliter et sedulo administraturum, atque in omnibus legum praescripta observaturum esse.

§. 206.

Exaratum de
eo instrumen-
tum.

Tutori hoc modo obstricto judicium solemne desuper instrumentum tradat, ut respectu muneris sui fidem habeat, et in casibus obvenientibus se legitimare possit. Si avus, mater, aut avia tutelam suscipiunt, ipsis simile documentum tradendum, cui idem, quod alii tutores spondere debent, inserendum est.

§. 207.

Cessio tutelae
cautela a ju-
dicio statim
observanda.

Cuilibet instantiae pupillari liber sic dictus tutelarum seu pupillaris gerendus est. Huic libro nomina, cognomina, aetas minorennium et omnia, quae in suscipienda, continuanda et finienda tutela majoris momenti accidunt, inscribenda sunt.

§. 208.

In quo libro omnia allegata ita citari oportet, ut non tantum ipsum judicium, sed etiam

pupilli, postquam majorenes facti fuerint, omnia, quorum notitia ipsis utilis est, in forma authentica inspicere possint.

§. 209.

Quemadmodum tutor a patre nominatus non solum personae minorennis, sed etiam ejus patrimonii curam habere debet; ita etiam praesumitur, quod pater illi, quem curatorem patrimonii prolis nominavit, simul curam personae confidere voluerit. Si vero patrem tutorem non omnibus prolibus, aut non integro patrimonio curatorem nominavit; judicii est, reliquis prolibus tutorem, et pro reliqua parte patrimonii curatorem constituere.

Conjunctio obligationum principalium tutoris, educationis nimirum et bonorum administrationis, in una persona.

§. 210.

Pluribus tutoribus nominatis liberum quidem est patrimonium minorennis communiter, aut divisim administrare. Si vero illud communiter administrant, aut si absque consensu judicii administrationem inter se distribuunt, singuli pro integro minorenni enato damno obligantur. Curandum quoque semper judicio est, ut persona minorennis et gestio principalis negotiorum, curae unius tantum demandetur.

§. 211.

Tutrix per
contutorem
adjuvatur.

Matri et aviae tutelam suscipienti contutor addendus est. In electione ejus imprimis ad declaratam patris voluntatem, deinde ad propositionem tutricis, demum ad consanguineos minorennis respiciendum est.

§. 212.

Obligaciones
et jura contu-
toris.

Contutor quoque instrumento fidem faciente a judicio instruendus est et spondere obligatur, se bonum minorennis promoturum esse, quem in finem tutrici consilio suo adesse tenetur. Si defectus graves animadvertet; debet conari illis remediari, et, si necesse sit, rem judicio pupillari denunciare.

§. 213.

Alia essentialis contutoris obligatio in eo consistit, ut in negotiis occurrentibus, ad quorum validitatem consensus instantiae pupillaris necessarius est, tutricis petito simul subscribat, aut aliam suam opinionem ei adjungat, quemadmodum etiam obligatur, petente judicio, de hujusmodi negotio consilium suum immediate proponere.

§. 214.

Contutor, qui his obligationibus satisfacit, ab omni alia reddenda ratione liber est;

quod si vero ipsi simul administratio patrimonii demandata fuit, cum hac administratione omnes obligationes curatoris bonorum in se recepit.

§. 215.

Si tutrix a tutela discedat, haec de regula contutori deferenda est.

§. 216.

Tutori aequè ac patri obligatio et jus est, educationis minorennis curam habere; attamen in rebus gravioribus ac dubiis prius consensus et instructionem iudicii expetere debet.

Speciales
obligationes
et jura tutoris:
a) respectu
educationis
personae.

§. 217.

Pupillus tutori suo reverentiam et obsequium debet; sed ipsi etiam jus est, apud proximos consanguineos, aut apud instantiam pupillarem conquerendi, si tutor potestate sua quocunque modo abuteretur, aut obligationes custodiae et curae necessariae negligeret. Consanguineis quoque minorennis et cuilibet, qui hac de re notitiam habet, fas est, eam iudicio denunciare. Ad hanc instantiam etiam tutori confugiendum est, si delicta minorennis potestate sibi ad educationem concessa cœercere nequeat.

Obligaciones
pupilli ex
altera parte.

§. 218.

Cui proxime
educationis
cura incum-
bat.

Persona pupilli praecipue matri, etiamsi tutelam non susceperit, aut ad altera vota transierit, committenda est; nisi salus prolis aliam dispositionem exigeret.

§. 219.

Determinatio
quantitatis
sumtuum edu-
cationis, et
unde accipi-
endi.

Quantitatem sumtuum sustentationis determinat iudicium pupillare, habita ratione dispositionis patris, consilii tutoris, patrimonii, conditionis, aliarumque relationum minorennis.

§. 220.

Si redditus ad hos sumtus vel ad solvendas impensas, quibus minorennis habilis reddatur ad sustentationem permanentem sibi procurandam, non sufficiant, cum consensu iudicii etiam sortem impendere licet.

§. 221.

In casu, quo pupilli penitus egeni sint, iudicium pupillare proximos consanguineos opulentos ad eorum sustentationem, in quantum vi §. 143. non alioquin ad eam obligantur, permovere conetur. Praeterea tutor opem publicarum piarum foundationum et institutorum auxilio pauperum destinatorum tamdiu implorare potest, donec minorennis sibi

ipsi proprio suo labore et industria alendo par sit.

§. 222.

Cura patrimonii pupilli iudicio pupillari injuncta exigit, ut praeprimis ejus patrimonium conquirere, et per obsignationem, inventarium atque aestimationem securum red-
 dere conetur.

Speciales obligationes tutelae: b) respectu administrationis bonorum. Exploratio et securitas patrimonii.

§. 223.

Per obsignationem judicialem tunc tantum, quando hoc ad securitatem necessarium est, res mobiles in custodiam accipiuntur; inventarium vero, id est, exacta consignatio totius patrimonii pupilli, semper, etiamsi pater aut alius testator hoc prohibuisset, conficiendum est.

Per obsignationem et inventarium;

§. 224.

Consignatio patrimonii et aestimatio rerum mobilium sine mora, atque etiam pro re nata antequam tutor constitutus sit, instituendae sunt. Inventarium actis successionis adjungatur et tutori ejus apographum legitimum extradatur. Aestimatio bonorum immobilium, quantocyus fieri potest, instituenda est; sed penitus etiam omitti potest, si pretium ex aliis rationibus fidem facientibus patet.

deinde per aestimationem patrimonii, sive immediate per iudicium pupillare;

§. 225.

sive per fo-
rum rei sitae.

Si bonum aliquod immobile minoris in alia provincia, aut in alieno territorio situm sit; judicii pupillaris officium est, a iudice competenti alterius provinciae aut alieni territorii inventarii et aestimationis institutionem ac utriusque communicationem petere, huic iudicio vero constitutionem curatoris respectu ejus boni relinquere.

§. 226.

Si bonum immobile in eadem provincia situm, sed foro alieno subjectum sit, huic foro quidem omnia ad rem immobilem spectantia jura competunt, consequenter etiam inventarii confectio et aestimatio; sed simul etiam obligatio incumbit, non tantum iudicio pupillari ad ejus petitionem apographum horum actuum communicandi, sed etiam tutori liberam hujus boni administrationem relinquendi, quin in actus ejus tutorios aliquam jurisdictionem sibi arroget.

§. 227.

Ad quam ju-
isdictionem
res mobiles
pertineant.

Mobilia, quae in bono immobili inveniuntur cum determinatione, ut perpetuo ibi maneant, tamquam pars ejus respicienda sunt: omnes reliquae res mobiles, etiam chi-

rographa, nec non activa bono immobili inscripta ad jurisdictionem iudicii pupillaris pertinent.

§. 228.

Tutor vel curator patrimonium susceptum cum omni attentione probi et diligentis patrisfamilias administrare et reatum suum praestare tenetur.

Regula generalis quoad honorum administrationem.

§. 229.

Gemmae, aliaque pretiosa et chirographa, ut et omnia documenta majoris momenti, in iudicalem custodiam accipiuntur; illorum consignationem, horum apographa tutor ad usum suum necessarium obtinet.

Praescripta specialia: respectu immediatae bonorum administrationis: in specie rerum pretiosarum;

§. 230.

Paratae pecuniae non major quantitas tutori relinquenda est, quam ad educationem pupilli et ordinariam rei familiaris gestionem necessarium est; reliquum imprimis solvendis debitis forte existentibus, aut alio utili modo impendendum, et, si utilior modus eam impendendi non datur, erga usuras in fundo publico, aut etiam apud privatos erga legitimam cautionem elocandum est. Cautio vero tunc tantum legitima est, si per intabulationem crediti, simul cum oneribus fortasse

pecuniae paratae;

jam praecedentibus, domus non ultra dimidium, praedium seu fundus autem non ultra duas tertias partes veri sui valoris oneratur.

§. 231.

reliqui patri-
monii mobi-
lis;

Reliquum patrimonium mobile, quod nec usui pupilli, nec tamquam familiae monumentum, nec ex dispositione patris asservandum est, nec alio utili modo impendi potest, de regula publice est vendendum. Suppellex parentibus et coheredibus pro pretio detaxationis judicialis absque licitatione relinquere potest. Res, quae in publica auctione alienatae non fuerunt, tutor consentiente iudicio pupillari etiam infra detaxationis pretium distrahere potest.

§. 232.

respectu im-
mobilis;

Bonum immobile tantum in casu necessitatis aut propter evidentem minorennis utilitatem cum consensu iudicii pupillaris, et de regula tantum auctione publica alienari, ex magni momenti rationibus vero alienatio etiam absque licitatione a iudicio concedi potest.

§. 233.

in gravioribus
negotiis;

In genere tutor in omnibus negotiis majoris momenti, quae ad ordinariam oeconomiam non pertinent, nihil sine consensu ju-

diciali suscipere potest. Hinc propria auctoritate hereditatem repudiare, aut pure adire; bona administrationi suae commissa alienare; locationem conductionem respectu rerum, quae labore adhibito tantum et industria utilitatem ferunt, inire; pecuniam locatam erga cautionem legitimam renunciare; creditum cedere; litem transigere; fabricam, mercaturam aut opificium incipere, continuare aut terminare sine consensu judiciali nequit.

§. 234.

Tutori propria auctoritate minorennis sortem capitalem, quae restituitur, recipere non licet. Debitor, cui hujusmodi pecunia renunciatur, securitatis suae causa a tutore sibi consensum judicialem ad receptionem pecuniae exhiberi faciat, sola apocha tutoris non contentus; si vult, ipsi iudicio immediate solvat.

in receptione pecuniae locatae;

§. 235.

Existente casu, quo sors capitalis elocata restituenda sit, tutor de utili eam impendendi modo prospiciat, et ut eam revera ulterius impendere possit, consensum judicialem requirat.

in ulteriori eius locatione;

§. 236.

ratione securi-
tatis credi-
torum pigno-
re non in-
structorum.

Ratione activorum, ad quorum probatio-
nem documenta non adsunt, tutor instru-
menta exarari faciat, et illa credita, quae se-
curitate privata sunt, secura reddere studeat,
aut die veniente exigat. Attamen a parenti-
bus sors minorennis, licet cautione legitima
non instructa, repetenda non est, dum ipsis
restitutio illius absque alienatione bonorum
immobilium aut interruptione quaestus eorum
ordinarii ardua foret, modo pupillus verisi-
militer non exponatur periculo creditum per-
dendi.

§. 237.

Cautio.

Tutor in aditione tutelae cavere non obli-
gatur. Porro quoque a cautione praestanda
liber manet, quamdiu praescripta legum ad
securitatem patrimonii lata exacte observat et
tempore statuto rite rationes reddit.

§. 238.

Obligatio ad
rationes red-
dendas.

De regula quilibet tutor et quilibet cura-
tor obligatur commissae sibi administrationis
rationes reddere. Ab obligatione rationes red-
dendi testator quidem potest respectu rei li-
bere per ultimae voluntatis dispositionem a
se relictæ tutorem liberare; nec minus hoc a

judicio pupillari fieri potest, si verisimile est, reditibus expensas pro sustentatione et educatione minorennis non superari: sed patrimonii principalis et sortis in inventario consignatae tutor in omni casu rationes reddere obligatur; quemadmodum et de statu sui pupilli, si gravis mutatio in eo obtinet, ad instantiam pupillarem relationem facere tenetur.

§. 239.

Rationes in fine cujuslibet anni aut ad summum intra duos menses post eum elapsum cum omnibus necessariis allegatis judicio pupillari reddendae sunt. In his calculis accepta et expensas, residuum aut diminutionem sortis exacte determinari oportet. Si in patrimonio pupillari mercatura est, iudicium proposita fide digna computatione generali, aut sic dicta bilancia contentum sit, et eam secretam habeat. Contra tutorem statuto tempore rationes reddere negligentem media cogendi juridica circumstantiis convenientia adhibenda sunt.

Tempus rationum reddendarum.

§. 240.

Si minorennis in diversis provinciis bona immobilia possidet, quorum administratio uni tutori soli commissa est, huic pro qualibet

Locus rationum reddendarum,

provincia speciales rationes reddendae, et instantiae ibi existenti exhibendae sunt, ast ipsi liberum est, in commodum pupilli residuum patrimonii in una provincia existentis in altera impendere.

§. 241.

Modus resolutionis super rationibus redditis.

Judicii tutorii est rationes tutoris secundum specialia praescripta per rationum et reiperitos examinari et emendari curare, et resolutionem hac de re haustam tutori communicare.

§. 242.

Si in calculo aliquid omissum, aut error qualiscunque subversatus fuerit, hoc nec tutori nec minorenni detrimento esse potest.

§. 243.

Specialia praescripta pro tutore ratione patrimonii administrationis mediatae. In specie respectu defensionum.

Respectu pactorum pupilli.

Minorennis nec ut actor, nec ut reus coram iudice comparere potest; sed tutor vel ipse illum defendere, aut per alium eum defendi curare obligatur.

§. 244.

Minorenni quidem fas est, per actus licitos sine auctoritate tutoris sibi aliquid adquirere; sed sine consensu tutelae neque de suo alienare quidpiam, neque obligare se potest.

§. 245.

In specie minorenes sine consensu tutelaee validum matrimonium inire nequeunt. (§§. 49 — 51.)

§. 246.

Si minorens etiam sine consensu sui tutoris operas suas locavit, tutor ipsum ante legitimam vel conventum terminum sine gravi ratione revocare nequit; de hoc aut alio modo per diligentiam suam acquisitis, non minus quam de rebus ipsi pubertatem adeptis ad ejus usum traditis, libere disponere sequi obligare potest.

In quibus casibus minorens sine consensu tutoris obligatur.

§. 247.

Minorensi vigesimum annum aetatis transgresso iudicium pupillare id, quod detractis omnibus expensis de redditibus remanet, in propriam liberam administrationem committere potest; de hac parte patrimonii suae administrationi commissa minor jure gaudet propria auctoritate obligationes contrahendi.

§. 248.

Minorens, qui adimpleto vigesimo aetatis anno in aliquo negotio se majorem simulat, omne damnum praestare tenetur, si altera pars ante conclusionem negotii haud fa-

cile informationem de illius aetate obtinere potuit. In genere etiam respectu aliorum actuum prohibitorum, et respectu damni reatu suo dati, tam persona sua quam patrimonio obligatur.

§. 249.

Finis tutelae;

a) per mortem;

Tutela penitus cessat morte minoris. Si vero tutor moriatur aut dimittatur; legitime (§. 198 et 199.) alius constituendus est.

§. 250.

b) Post sublatum impedimentum exercitii patriae potestatis;

Tutela quoque finitur patre exercitium potestatis suae aliquo tempore impeditum recuperante. (§. 176.)

§. 251.

c) per majorennitatem physicam;

Tutela statim quoque expirat pupillo majorennitatem adepti; attamen iudicium tutorem petente vel audito tutore et consanguineis, ob defectus corporis vel animi pupilli, ob prodigalitem, aut ob alias rationes graves tutelam in longius et indeterminatum tempus prolongare potest. Ista vero prolongatio spatio temporis sufficienti ante initium majorennitatis publicanda est.

§. 252.

d) per majorennitatem propter veniam aetatis ju-

Minorenni vigesimum aetatis annum transgresso instantia pupillaris audito consilio tutoris et forte etiam proximorum consanguineo-

rum veniam aetatis concedere et ipsum ma-
 jorem declarare potest. Si minorenni exer-
 citium mercaturae aut opificii ab instantia con-
 ceditur, hoc ipso simul pro majorenni decla-
 ratur. Venia aetatis omnino pares cum vera
 majorennitate effectus habet.

§. 253.

Dimissionem tutoris iudicium in quibus-
 dam casibus ex officio disponit, in aliis, si
 petitur.

e) per dimis-
 sionem tuto-
 ris ex officio,
 vel ad petiti-
 onem factam.

§. 254.

Ex officio dimittendus est tutor, si tute-
 lae officii non satisfacit; si inhabilis inveni-
 tur; aut si contra eum huiusmodi rationes
 pugnant, quae ipsum vigore legum a susci-
 pienda tutela exclusissent.

Casus dimis-
 sionis ex offi-
 cio.

§. 255.

Si mater tutelam prolis suae gerens ad
 novum matrimonium transit, vel ipsa, vel
 contutor hoc iudicio tutorio indicare obliga-
 tur, ut dijudicetur, an ipsi continuatio tute-
 lae concedenda sit.

§. 256.

Tutor a testatore aut a iudicio tantum ad
 certum tempus constitutus, aut pro certo casu

exclusus, dimittendus est, tempore hoc elapso aut statuto casu existente.

§. 257.

Casus dimissionis a tutore,

Si durante tutela hujusmodi rationes existunt, quae tutorem vi legum a suscipienda tutela aut liberassent, aut exclusissent; in priori casu ipsi jus, in posteriori vero obligatio est dimissionem petendi.

§. 258.

Tutori, cui tamquam putativo proximo consanguineo minorennis tutela demandata est, jus competit, serius repertum propinquiorem et idoneum consanguineum in sui locum proponere; sed propior consanguineus non gaudet jure exigendi, ut remotior tutelam aditam ei cedat, nisi prius se insinuare impeditus fuisset.

§. 259.

aut ab aliis jure petitae.

Mater aut frater possunt, si tempore constituti tutoris ipsi adhuc minorenes erant, majorennitatem adepti tutelam postulare. Consanguineo quoque cuilibet licet, si judicium aliquem, qui consanguineus non est, tutorem constituit, intra terminum unius anni se pro suscipienda tutela insinuare.

§. 260.

Si foemina minorennis matrimonium in-
verit, a decisione judicii dependet, an cura-
tela marito ipsius cedenda sit. (§. 175.)

§. 261.

Tutor de regula tantum in fine anni tu-
torii, posteaquam ipsius successor admini-
strationem patrimonii rite suscepit, tutela se
abdicare potest. Quodsi vero judicium ad se-
curitatem personae vel patrimonii hoc neces-
sarium putet, eum statim quoque a tutela re-
movere potest.

Conditiones
dimissionis
tutoris: —
a) tempus, or-
dinarium;

§. 262.

Tutor obligatur ad summum intra duos
menses post finitam tutelam iudicio rationes
suas finales reddere, et ab eo, omnibus obli-
gationibus praestitis testimonium probe et rite
gestae administrationis muneris sui obtinet.
Istud instrumentum vero eum obligatione ex
actu doloso postea detecto non liberat.

b) rationes
finales;

§. 263.

In fine tutelae officium tutoris est patri-
monium pupillo, majorenem aetatem adepti,
aut tutori noviter constituto, erga receptio-
nis testimonium tradere, et de eo facto apud
iudicium se legitimare. Inventarium et calculi

c) traditio
patrimonii.

annui approbati in hujusmodi traditionibus
normae inserviunt.

§. 264.

Responsabili-
tas tutoris ex
culpa aliena.

In genere tutor tantum reatum suum
praestat, non vero reatum sibi subjectorum.
Si vero sciens personis inhabilibus negotia
commiserit, si illas retinuerit, aut resarcitio-
ni damni ab illis dati non institerit; hujus
quoque negligentiae causa responsabilis est.

§. 265.

Responsabili-
tas subsidiaria
judicii tutorii.

Ipsam quoque judicium tutorium, quod
officio suo neglecto damnum pupillo dedit, de
eo responsabile est, et, deficientibus aliis re-
sarcitionis mediis, ad illud reparandum obli-
gatur.

§. 266.

Remuneratio
tutoris:
a) annua;

Tutoribus diligentibus judicium ex redi-
tibus residuis annuam remunerationem pro
rata assignare potest; haec tamen remunera-
tio nunquam ultra quinque pro centum redi-
tuum purorum, et ad summum pro anno
quatuor millia florenorum efficiat.

§. 267.

b) aut in il-
lius discessu,

Si patrimonium pupilli adeo exiguum est,
ut annue parum aut nihil parsimonia in lu-
crum cedat, tutori, qui patrimonium sine di-

minutione conservavit, aut minorenni convenientem se sustentandi modum procuravit, saltem in fine tutelae remuneratio circumstantiis conveniens decerni potest.

§. 268.

Tutor per decretum judicii tutorii se gravatum putans gravamen suum primo eidem judicio, et tantum tunc, si hoc effectum non haberet, recursum superiori judicio exhibeto.

Remedia juris tutori competentia, si gravetur.

§. 269.

Personis, quae ipsae rebus suis praeesse et jura sua tueri nequeunt, deficiente patria aut tutoria in eas potestate, judicium curatorem, aut defensorem constituat.

II. De curatela. Quid sit.

§. 270.

Talis casus existit: respectu minorennium, qui in alia provincia rem immobilem possident (§. 225.), aut qui in casu singulari a patre vel tutore defendi nequeunt; respectu majorennium, qui dementes aut mente capti evadunt; respectu prodigorum declaratorum; nasciturorum; nonnunquam etiam respectu surdorum simul et mutorum; respectu absentium et ad poenam condemnatorum.

Quando locum habeat.

§. 271.

In negotiis inter parentes et prolem mi-

a) respectu.

minoren-
nium;

norensem, aut inter tutorem et pupillum evenientibus, a iudicio pro minorenni specialis curator petendus est.

§. 272.

Emergente inter duos pluresve minores, unum eundemque tutorem habentes, lite, tutor nullum eorum defendat, sed a iudicio postulet, ut pro quolibet in specie alius curator nominetur.

§. 273.

b) respectu
dementium et
mente capto-
rum;

Pro demente aut mente capto tantum ille haberi potest, qui post exactum examen vitae suae rationis et auditis medicis in hunc finem delegatis judicialiter talis declaratur. Tam-

c) respectu
prodigorum;

quam prodigum vero iudicium eum declarare debet, de quo facta sibi indicatione et hac de causa instituta inquisitione patet, quod patrimonium suum modo inconsiderato dilapidet, et se suamve familiam, aere alieno temere aut sub conditionibus perniciosis contracto, futurae egentiae exponat. In utroque casu declaratio judicialis publice promulganda est.

§. 274.

d) respectu
eorum, qui
nondum nati
sunt;

Respectu eorum, qui nondum nati sunt, curator aut pro posteritate in genere, aut pro prole in utero matris jam existente (nascituro)

§. 22. constituitur. In priori casu curatoris est prospicere, ne posteritas hereditatis ipsi destinatae detrimentum patiat; in altero casu vero, ut jura prolis nasciturae conserventur.

§. 275.

Surdi et muti, qui simul mente capti sunt, ^{e) pro surdis simul et mutis;} sub perpetua tutela manent; si vero incepto vigesimo quinto aetatis suae anno rebus suis gerendis sunt idonei, ipsis invitis curator non constituatur; attamen in iudicio sine defensore non compareant.

§. 276.

Constitutio curatoris pro absentibus, aut ^{f) pro absentibus et ignotis alicujus negotii consortibus;} pro negotii alicujus iudicio adhuc ignotis consortibus tunc locum habet, quando defensorem rite constitutum non reliquerunt, sine quo vero jura ipsorum propter moram periclitarentur, aut exercitium jurium alterius impediretur. Ejusmodi curator absentem, si commoratio ipsius nota est, de statu rerum illius informare, et, si ex ipsius parte nihil aliud disponitur, negotia ejus sicut minorennis alicujus negotia curare tenetur.

§. 277.

Si quis concurrentibus requisitis in §. 24.

determinatis judicalem mortis declarationem absentis petat, iudicium imprimis huic absentis curatorem constituat; deinde absens edicto; praefixo termino unius anni, citatur, addito, quod si intra hoc tempus non compareat, aut iudicium alio modo de vita sua non informet; illud ad mortis declarationem processurum sit.

§. 278.

Dies, quo mortis declaratio in rem iudicatam abit, pro die mortis absentis in iure habetur; attamen mortis declaratio probationem non excludit, absentem prius aut serius decessisse, vel adhuc in vivis esse. Si talis probatio perficitur, ille, qui vigore iudicialis mortis declarationis patrimonium in possessionem accepit, tamquam alius bonae fidei possessor respiciendus est.

§. 279.

g) pro ad poenam condemnatis.

Ob crimen ad durissimos vel durōs carceres condemnato curatorem constitui oportet, si patrimonium habet, quod poena diutius duratura periclitaretur.

§. 280.

Constitutio curatelaе.

De regula iudicium, cui nominatio tutoris competit, jus habet sub iisdem cautelis et

observatis iisdem principiis curatorem constituendi. Si vero de administratione rei aut negotii ad aliam instantiam pertinentis agatur, ab hoc iudicio etiam curator nominandus est.

§. 281.

Qui necessarias qualitates ad officium tutorium possidet, curatela quoque suscipere potest. Respectu curatela quoque eadem rationes se excusandi et eadem praerogativae, quemadmodum ratione tutelae, locum habent.

Rationes se excusandi.

§. 282.

Jura et obligationes curatorum, quibus vel administratio tantum bonorum, vel simul cura personae curandorum suorum incumbit, ex praescriptis pro tutoribus hac de re existentibus dijudicanda sunt.

§. 283.

Curatela cessat finitis negotiis curator commisis, aut cessantibus rationibus, quae curandum in administratione rerum suarum impediverunt. An demens vel mente captus usum rationis recuperaverit; vel an animus prodigi vere et constanter emendatus sit, instituta exacta circumstantiarum disquisitione, ex continua experientia, et in priori casu

Cessatio curatela.

simul ex testimoniis medicorum ad rem examinandam a iudicio delegatorum, decidendum est.

§. 284.

Exceptio respectu rusticorum,

Speciales cautelae in tutela et curatela rusticorum observandae in constitutionibus politicis continentur.

